

НАЦІОНАЛЬНА ОСВІТА Й НАУКА ТА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ: ЄДНІСТЬ ПРОТИЛЕЖНОСТЕЙ

Радіонова І.Ф.,

д.е.н., професор,

ДВНЗ Київський національний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: irinar@krok.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0941-2867>

Метою цієї розвідки є фіксація наукової й, водночас, прикладної проблеми, пов'язаної з існуванням об'єктивної суперечності. Йдеться про суперечність між становленням національної освіти та національної науки, з однієї сторони, та діджиталізацією, - з іншої.

В процесі дослідження використано такі методи: контент-аналіз текстів, узагальнення на основі емпіричних спостережень.

Наукова гіпотеза цієї розвідки може бути сформульована у такий спосіб: хибно скерована, або «бездумна діджиталізація» здатна гальмувати розвиток національної освіти й науки.

У наших міркуваннях ми спиралися на такі засадничі припущення:

- єдність протилежностей стає джерелом розвитку лише за певного доцільного способу поєднання, у нашому випадку, діджиталізації з розвитком освіти та науки. Натомість, за іншого способу поєднання, цей зв'язок, навпаки, може перетворюватися в інструмент гальмування;

- перспективи розвитку української освіти й науки пов'язані з набуттям ними питомих *національних* ознак.

Для дослідження проблеми зв'язку діджиталізації науки з розвитком освіти й науки необхідно: а) розмежовувати вузький та широкий зміст поняття діджиталізація (digitization); б) ідентифікувати зміст понять «національна освіта (наука)

У питанні широкого та вузького сенсів діджиталізації найбільш релевантним, на наш погляд, є підхід, репрезентований у часто цитованому джерелі [1]. Йдеться про те, що діджиталізація - це не обмежується оцифровування інформації та її «складування» у вигляді великих баз даних, що формує її «вузький зміст». Діджиталізація охоплює й технології та алгоритми використання цих даних з метою ідентифікації існуючих тенденцій та обґрунтованості управлінських рішень. Саме це формує «широкий зміст», діджиталізації. З огляду на існування «широкого змісту», використання баз оцифрованих даних на тлі викривлених уявлень про тенденції та цілі управління, не є власне діджиталізацією.

Якщо обмежитися лише прикладним аспектом змісту поняття «національна освіта» та безпосередньо пов'язана з нею «національна наука», то, на наш погляд, доцільно акцентувати увагу на такому:

- в українському законодавстві про освіту, поняття «національна освіта» та його тлумачення відсутні. Формально, є чинній стратегії розвитку освіти

України до 2021 р. [2] використовується словосполучення «національна система освіти». Але це використання виглядає лише «ритуальним». Адже, в тому фрагменті тексту стратегії, де застосовується словосполучення «національна система освіти», йдеться про загальні побажання щодо розвитку освіти та її просування у «європейському напрямку». Така нечіткість у визначенні понять спонукає до творчості. Ми вважаємо, що національною освіта та наука стає тоді, коли спирається на іманентні (внутрішньо властиві національній спільноті) традиції, а також адекватно реагує на актуальні нині та такі, що ставатимуть актуальними у майбутньому, потреби національної економіки, культури, суспільства.

Зв'язок між діджиталізацією та національною освітою (науковою) виявляється у певних вигодах та надбаннях, а також втратах та обмеженнях. SWOT-аналіз найбільш очевидних проявів цього зв'язку можна подати у такий спосіб.

Вигоди та надбання від діджиталізації в освіті та науці:

- позбавлення освітнього та наукового процесу від рудиментів «забюрократизованості», властивих авторитарній системі, в координатах якої ще досі перебувають українська освіта та наука. Діджиталізація університетської освіти та науки поступово обмежує «суб'єктивно-свавільне» адміністрування, оцінювання та стимулювання праці викладачів;

- потрапляння працівників освіти в, так званий «світовий освітньо-науковий контекст» змушує переймати більш демократичний стиль роботи й наукового спілкування, а також використовувати відносно кращі стандарти наукової та академічної доброчесності тощо

Втрати та обмеження від діджиталізації в освіті та науці:

- звуження власного національного предмету науки та освіти під впливом бажання бути в «в мейнстрімі» та керуючися, понад усе, критеріями індексів цитувань та іншими маркерами, визначеними в міжнародних реєстрах вчених та міжнародних оцифрованих базах наукової продукції;

До прикладу, в українській економічній та управлінській науці та освіті 2000-х рр. неприродно модною стала «інноваційно-інвестиційна тематика», при тому, що частка інноваційної продукції у ВВП була й зараз залишається мізерною. Нині «експлуатується» інша тема, а саме: е-врядування, цифровізації в публічному управлінні та в самоврядуванні об'єднаних територіальних громад. Але те, що гальмує і інноваційну діяльність, і публічне управління та самоврядування, залишається на периферії досліджень. Йдеться про перманентне відтворення впродовж десятиліть олігархічної, «напівфеодальної» моделі економічних взаємин. Ймовірно, що дослідження цієї соціально-економічної моделі не набиратимуть посилення за межами України. Але, на наш погляд, саме такі дослідження є необхідними, з огляду на національний інтерес.

- гальмування формування власного понятійного апарату наук, яке відбувається, передусім, у двох випадках, а саме: а) при презентуванні результатів досліджень англійською; б) при «вільному» використанні англійських термінів в українських текстах. Механізм гальмування понятійного апарату запускається, зазвичай, тоді, коли бракує усвідомлення особливостей

використання термінів у іншій мові, але існує непереборне бажання виглядати «по-сучасному». До прикладу, в текстах українських авторів, які подаються англійською, можна натрапити на «offer» там, де мало б бути «supply», «cost», де потрібно «expenditure», «state», замість «government». Оцифровування текстів з таким використанням термінів, скоріше, віддаляє від «світового контексту», ніж наближає до нього. Інший прояв, - це нелоречне застосування «модних» англійських термінів в українських текстах. До прикладу, сучасні українські наукові статті, присвячені управлінню, рясніють «стейкхолдерами» та «бенефіціаріями», «таргетами» та «блокчейнами» у доречних та недоречних випадках.

Висновки. Що могло б бути на часі для забезпечення більш органічного поєднання діджиталізації з розвитком національної освіти та науки? На наш, погляд, для подолання «розриву» між контентом, який є дійсно актуальним для української освіти, економіки та суспільства, з однієї сторони, та «дослідницькими стандартами», спричиненими діджиталізацією, - з іншої сторони, могли б бути використані такі підходи

- створення національних баз оцифрованої наукової продукції та реєстру науковців з застосуванням власного рейтингу (індексу), побудованого, з огляду на національні потреби, цінності та пріоритети наукових досліджень;

- використання при оцінюванні роботи освітніх (наукових) закладів та науковців комбінованого рейтингування при поєднанні національного та міжнародних індексів (рейтингів, маркерів),

- стимулювання дослідників інших країн до участі в національній базі оцифрованих наукових даних та в національному рейтингуванні, за умови співпраці з українськими дослідниками та українськими освітніми (науковими) інституціями

Список використаних джерел:

1. Bloomberg J. Digitization, Digitalization, And Digital Transformation ... – Forbes URL <https://www.forbes.com/sites/jasonbloomberg/2018/04/29/digitization-digitalization-and-digital-transformation-confuse-them-at-your-peril/>
2. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013 URL <https://zakon.rada.gov.ua/go/344/2013>